

JAUME COLLELL

*Conferència donada a Ràdio Barcelona, per
Joan Anglada i Vilardebò, director de la
«Gazeta de Vich»
(Dia 10 de juny)*

El número primer de *La Veu del Montserrat*, publicació que és l'obra periodística més perfecta del canonge Collell, eixit el dia dos de febrer de 1878, posava en lloc preferent la «Oda a la Pàtria» de l'Aribau, composta allavors feta 45 anys. Amb això significava Collell que el lema del seu periòdic era respondre a la crida melangiosa d'aquell poeta i lluitar amb totes les seves forces per l'èxit del moviment renaixentista del qual aquella Oda s'ha convingut en dir que en marcà el punt de sortida.

Avui que l'ASSOCIACIÓ DE PERIODISTES DE BARCELONA es proposa honorar la memòria dels homes que més han treballat en la premsa a favor d'aquest moviment, celebrant així d'una manera escaient i digna el primer centenari de la Renaixença, quina figura podia encaixar més amb la finalitat perseguida que

la del canonge Collell? El marc de tota la seva obra és precisament aquesta magnífica gesta nacional ja centenària. Ell resum en la seva vida, com digué En Ramon d'Abadal, tota la evolució de la Renaixença perquè començà cantant com a poeta i es feu després polític i periodista, característica del nostre Renaixement eixit del Romanticisme, convertit després en moviment polític.

Un resum de la seva vida és tasca impossible de fer en temps curt; són 86 anys d'una vida plena, interessant per demés. Intento solament donar una impressió de les seves activitat periodístiques, remetent-me a l'estudi més complert que he entregat a l'Associació i que aquesta publicarà pròximament.

Estudiant el conjunt de les campanyes de Collell periodista, es troben tres períodes perfectament delimitats tant pel temps com per les directrius que les informen.

En els primers temps la vocació de Collell com a periodista es desferma amb força irresistible però dins un ambient provincià. Era cap a l'any 1865.

Jaume Collell que havia nascut el dia 18 de desembre de 1846, a la casa dita Can Font, de la Rambla de l'Hospital, nasqué a la vida periodística en 30 de novembre de 1865 o sia quan no tenia encara dinou anys.

Per correu interior envià a «El Eco de la Montaña» un article que portava per títol «Revista de Vich». Escolteu-ne un paràgraf: «En nuestros bienhadados tiempos en que todo es política, en que hasta el más ínfimo remendón habla y disputa de política, y en que hasta la atmósfera parece sobrecargada de este

producto químico y regenerador de la sociedad moderna, un periódico no político es un periódico sin color ni sombra ni nombre que diría Zorrilla; y al pobre revistero no le queda otro recurso que cruzarse de brazos y ser impasible espectador de esta agitación febril, de esa lucha incesante de lo que se llaman partidos». Collell ja era llançat a la palestra i no havia de parar amb més o menys intensitat. D'ell podria dir-se el que el Marquès de Mirabeau es deia a ell mateix: «Si hagués tingut la ma de bronze, temps ha que fora totalment gastada».

«El Eco de la Montaña» era el portaveu del Círculo Literario fundat en 1860 per Salarich, Giró i Galadies. Després de «El Eco» vingué «El Pueblo Vicense» i després «La Patria». Tots eren periòdics setmanals escrits en espanyol fora alguns fulletons i poesies. En ells apareixien els primers versos de Mossèn Jacint Verdaguer i fou «El Eco» que revifà el caliu cultural de Vich ventat precisament pel geni de Verdaguer i el dinamisme formidable de Collell. Aquest primer període de l'actuació periodística de Collell ve informat per una ideologia francament localista. Les seves directrius són l'amor a la ciutat, a les lletres i a les arts. Ell actua mogut per una vocació irresistible que li és congènita com confessa en molts llocs. Ell podia estar-se de tot menys d'escriure, deia Joaquim Cabot al fundar-se temps més tard *La Veu de Catalunya*. Collell és un ver temperament de periodista, digué Rovira i Virgili en adherir-se l'any 1927 a l'homenatge. En 1871 moria «La Patria»; Collell havia entrat d'intern al Seminari després d'una estada a Barcelona, els anys

1868-70, que imprimí un caràcter perdurable al seu esperit. A Barcelona hi cursà els estudis de Filosofia i Lletres, coneixia i tenia per amics els elements de més vàlua del Renaixement català: Aguiló, Milà i Fontanals, Llorens i Barba, Morgades, etc. Els Jocs Florals li proporcionaven triomfs que ja el feren popular arreu de Catalunya. El contacte amb els elements intel·lectuals i la seva major cultura el portaren resolutament a la campanya patriòtica. El patriotisme ja latent i instintiu es convertí en sentiment arrelat i indestructible. A Barcelona col·laborà en «La Barretina» setmanari que editava la Colla del Suïç, i en ell, Collell començà a escriure en català i sobre temes patriòtics. Amb la preparació en recés per al sacerdoci es clou aquest primer període d'activitat.

Verdaguer cantava Missa, la primera, a l'ermita de Sant Jordi en l'octubre de 1870 i Collell li feia d'escolà; en 15 de juny de 1873 cantava Collell la seva a la parroquial de Sant Domènec. A requeriment del Dr. Sardà i Salvany comença a escriure per «Revista Popular»; predica arreu de Catalunya, fa llargs viatges amb Mossèn Cinto Verdaguer i finalment motiva la seva consagració al periodisme l'escoltar un dia la plàtica del P. Mon, jesuïta, que en uns exercicis per a capellans els hi deia: «El que sepa predicar que predique, el que sepa escriure que escriba.» Collell, diu que cregué que era voluntat de Déu que es consagrés a la bona empresa de periodista catòlic i català.

Això succeïa pel setembre de 1877 i d'allà neixia «La Veu del Montserrat». El primer número surt en

2 de febrer de 1878 i causa admiració veure com des del primer dia presideix la orientació d'aquest setmanari popular de Catalunya un criteri enlairat i fixe. Parlar de les campanyes de «La Veu del Montserrat» ens prendria moltes hores. Des de l'any 78 al 90 era el Dietari espiritual de Catalunya, es publicava a Vich però es llegia arreu de Catalunya. Fou l'edat d'or del canonge Collell. I com que el setmanari li donava un prestigi, a tot arreu era reclamat: ell presidia certàmens, ell predicava en les solemnitats religioses i patriòtiques, ell organitzava pelegrinatges. Collell era el capellà de Catalunya. Escolteu com ell ho explica: «Uns em deien: no deixi mai la ploma de la ma, altres m'asseguraven que la meua vocació principal havia d'ésser la predicació; i així sollicitat i estiragaçat d'una banda i altra, per reposar dels sermons escrivia articles i de la trona baixava per ocupar una tribuna patriòtica, prendre part activa en una sessió literària o per organitzar empreses com les del Milenari de Montserrat i la Restauració del monestir de Ripoll dues gestes glorioses del ressorgiment espiritual de Catalunya. No serà exageració si dic que eixos anys de que parlo quasi realitzava a voltes esbojarradament aquell impossible de l'adagi: Repicar i anar a la processó.»

Com podria jo donar-vos ni una idea d'aquest seu temps sense excedir-me del que tinc? Impossible. Però hi ha testimonis perdurables: quan vegeu el Rosari Monumental de Montserrat, penseu que és obra de Collell, d'ell la idea i la campanya per a realitzar-la. De la Restauració del monestir de Ripoll en fou dit el Prior perquè fou el braç dret del

Dr. Morgades. La restauració del Temple Romà de Vich és també obra d'ell i d'amics i companys entusiastes com en Serra i Campdelacreu.

La creació d'un Museu Episcopal a Vich sempre la portà al magí i fou el primer Vice-President de la primera Junta que Morgades presidia. Si aneu arreu de Catalunya, hi trobareu la petjada de Collell; ell alçapremava les multituds, ell agitava els esperits, ell donava sempre idees a desdir. El patriotisme de Collell feia d'ell la brasa que cremava sense consumir-se.

Quant el catalanisme anava creixent, després de la sorollosa campanya contra el projecte d'article 12 del Codi Civil espanyol portada a terme a «La Veu del Montserrat», amb la participació activíssima de Narcís Verdaguer i que serví per a convertir molta gent al catalanisme, es vegé la necessitat d'un orgue periodístic a Barcelona. Collell hi volia portar «La Veu del Montserrat», però com que els seus amics de Vich ja es veien amb forces per a continuar-la, sols, allavors amb Verdaguer i Cabot funden «La Veu de Catalunya» setmanari, i Collell des de Canet de Mar escriu el «Plan de campanya» com a orientació del setmanari. Detall a remarcar: en aquella vila on feia cura de repós, deia la missa a un Col·legi de nens i li ajudava un d'aquests que es deia: Joaquim Pellicena i Camacho. Així la providència atañava el fundador de «La Veu de Catalunya» i el futur director.

El setmanari va creixent i naturalment arribava a fer-se diari i convertir-se en auxiliar del partit polític que allavors representava el catalanisme. Collell

ja no hi tingué part tan activa. Aquí podem dir que acaba el segon període de l'actuació periodística de Collell. Diguem, però, que encara en 1900, amb motiu de la vinguda de Dato a Catalunya, que fou organitzada com un repte al nostre país, Collell publica a «La Veu» un editorial «I. N. R. I.» que feu sensació i li valgué la denúncia del Fiscal. Pocs dies abans «La Veu» ja havia estat suspesa; després ho tornà a ésser i sortí «La Creu». Suspensa aquesta sortí el «Diari de Catalunya».

Mentrestant Collell retirat cada dia més en la seva ciutat nadiua, per raó dels anys i de la seva salut no massa bona, torna a encarregar-se de la premsa local catalanista. Quan en 1905 els militars espanyols assaltaren «La Veu» i el «Cucut», Collell escriu a la «Gazeta Vigatana» un article vibrant «Viva España»; «Gazeta Vigatana» fou suspesa als pocs dies.

En Lluís B. Nadal en aquells temps marxava a Barcelona i deixava la direcció de «Gazeta Vigatana» de la qual havia estat ànima molts anys. Collell s'hi tornà a agafar i ja no la deixa. Surt la «Gazeta Montanyesa»; en 1914 mor aquesta per donar pas a l'actual «Gazeta de Vich».

Encara Collell desplega campanyes vibrants i sorolloses; citarem la que va encetar en 5 de juliol de 1908 i l'ocupà fins passat tot el 1910 dedicada a solemnitzar el primer Centenari del Naixement de Balmaes. Tornà a sortir l'activitat del Collell dels millors temps i ajudat per vigatans tan sencers com en Nadal, Font i Manxarell, Serra i Esturí i pel gran bisbe Torres i Bages, logrà que Vich es conver-

tís en el centre d'actualitat d'aquell temps, la qual cosa no solament influí poderosament en l'ordre cultural sinó que també marcà una fita i ben lluminosa pel progrés urbà, industrial i comercial. Les festes del Centenari, foren per Vich, fetes les degudes proporcions, el que l'Exposició del 88 a Barcelona.

Els anys posteriors vegeren la campanya de Collell contra les Normes de l'Institut, afer del qual se'n pot parlar avui serenament però amb calma i tenint temps que no tenim. En 1914 un petit incident de caracter local entre el Canonge i el Dr. Torres, clos feliçment, dóna lloc a la desaparició de la «Gazeta Montanyesa» i aparició de la de Vich.

I encara vénen després divuit anys de treball intensiu en la premsa, del nostre periodista avui honorat. Només vull recordar-vos l'homenatge que Catalunya dedicà a Collell en l'any 1927 per iniciativa de Bertran i Pijoan feta pública a «La Veu de Catalunya» en 30 de gener de 1927. Era en plena Dictadura. L'homenatge seria un gran motiu per a que es vegessin els vers patriotes. Collell però refusava pública i privadament aquell homenatge; sols la tenacitat i discreció del president de la nostra Associació, gran amic del canonge, vull dir en Joan Costa i Déu, pogué vèncer aquella resistència, amb l'ajuda providencial de l'Albert Rusinyol, antic diputat per Vich, en una visita feta al Balneari Blancafort de La Garriga.

Allavors l'homenatge fou una cosa grandiosa; tota la premsa catalana i fins no catalana reté tribut d'admiració a la venerable figura de Collell; plovién les cartes, oferiments i mostres de veneració; des de

les figures més altes fins a les més humils. Per a demostrar el caràcter patriòtic i popular de l'homenatge n'hi ha prou amb dir que no s'hi va adherir cap entitat ni autoritat oficial de les que allavors detentaven el Govern del país. La diada de l'homenatge, 22 de maig de 1927, fou d'aquelles poques dins aquells anys vergonyosos que pogueren ésser assenyalades amb pedra blanca.

I Collell seguí escrivint; malgrat els rigors de la censura local dirigida a fer impossible la vida de «Gazeta de Vich», malgrat els vuitanta anys que tenia Collell, aquest seguí el mateix ritme normal de producció periodística. Ell ara vivia de records; els seus articles eren ordinàriament el rosari dels seus bons temps, i encara els articles eren augmentats amb volums d'autobiografia com «Del meu fadrinatge», i els epistolaris de Mn. Cinto i del Bisbe Torres, tots ells d'un interès de no dir. Fins el dia 27 de febrer de 1932 va escriure, ço que vol dir que va ésser periodista durant seixanta sis anys i tres mesos. Xifra imposable, xifra esparveradora, deia Victor Català per a la modesta munió d'homes corrents. «¿Sabeu que vol dir això, homes de poca fè? ¿Sabeu el que vol dir, vosaltres, que us califiqueu de poetes, i després d'un llangorós Cant a la Roseta, posem per cas, amollem la ploma fadigada, a la vintena, per córrer darrera un càrrec retribuit?»

Moria Collell amb la mort del just al matí del dia 1 de març de 1932. El dissabte abans eixia a la seva «Gazeta» el seu darrer article i per un voler de Déu i un pressentiment seu potser, la seva darrera paraula escrita fou «Catalunya» mot amb el qual cloïa

el seu darrer contacte amb els fidels llegidors. Demanava a ells que es recordessin en llurs oracions pel més vell periodista i sempre amador de Catalunya.

Tranquil podia morir, havia complert la seva missió. La seva figura humanament gegantina, també s'alça dins la immortalitat com una de les exquisides creacions del moviment renaixentista. Com el massís monolit de pedra que a la Font del Desmai recorda l'esbart que allà es reunia, Collell figurarà en el primer segle del Renaixement català, alt i massís, dens i perdurable, exemplar admirable d'una niçaga d'homes tan o més digna d'admiració que aquella de l'any vuit de la que ell digué :

Adéu forta nissaga, per ésser gran nascuda
per mares alletada que duien sang de braus
que un jorn potent t'alçares per dir a la Europa muda
que'ls fills d'aquesta terra no saben ser esclaus.